

A N N A V O L K O V A

De grootste
Indiase
volksverhalen

Elf verhalen uit de Indiase overlevering

Voorwoord

In de stille schemering van een Indiase avond, wanneer het laatste licht uit de hemel wegvloeit en de eerste lampen onder de banyanbomen worden ontstoken, schraapt de oude verhalenverteller zijn keel en begint. Er wordt geen boek opengeslagen, geen blad omgedraaid. Het verhaal leeft alleen in de stem, van mond tot mond door de eeuwen heen, en neemt bij elke nieuwe vertelling andere kleuren aan, laat andere afvallen als een slang zijn huid. Wat ons bereikt is nooit de eerste versie, noch de laatste; het is eenvoudig het verhaal zoals het vanavond herinnerd wil worden. Dit boek verzamelt elf van zulke zwervers uit het uitgestrekte woud van de Indiase overlevering. Sommige zijn geboren aan de hoven van Tamil-dichters, andere gefluisterd door grootmoeders in de schaduw van de Himalaya, weer andere meegevoerd naar het noorden door boeddhistische monniken en zuidwaarts door rondtrekkende bardenzangers. Ze zijn over oceanen gereisd in de monden van Perzische vertalers, door de vingers geglipt van Portugese missionarissen en ten slotte, half getemd, tussen deze bladzijden neergestreken.

Hier zult u courtisanes ontmoeten die in één nacht van mededogen tot heiligen werden; prinsessen die de

huiden van doden aantrokken om hun zusters terug te vinden; koningen die leerden dat een troon gedeeld kan worden als brood; broers die elkaars hoofd afsloegen uit liefde en lachten toen de goden het weer op hun schouders zetten; apen die bergen droegen en prinses die gieren voerden. Allen stellen ze dezelfde stille vraag die elke Indiase vertelling, van de Mahabharata tot het dorpsvuur, al drieduizend jaar stelt: wat betekent het om mens te zijn wanneer goden, demonen, dieren en bomen ons er telkens aan herinneren dat de grens dunner is dan wij denken?

Ik heb deze verhalen opnieuw verteld in een stem die dicht bij de klank ligt die ik lang geleden onder een tamarindenboom voor het eerst hoorde, slechts zo ver gepolijst dat ze veilig door talen en eeuwen konden reizen. De verwondering, de ontzetting, de lach en de plotselinge steek van herkenning, die behoren de verhalen zelf toe. Mijn enige aanspraak is dat ik een poosje naast hen heb gelopen en geluisterd.

Moge ze nu naast u lopen.

Ergens schraapt een oude man onder een banyanboom alweer zijn keel voor de volgende vertelling. De lamp brandt. De nacht is nog jong. Kom, ga zitten. Het verhaal staat op het punt te beginnen.

— *Anna Volkova*

Inhoud

<i>De gevallen bloesem en de serene leerling</i>	6
<i>De gemaskerde zwerver.....</i>	12
<i>De levende dode</i>	29
<i>Het broze schild van weelde</i>	52
<i>De minister die te helder zag</i>	58
<i>De trouwe mangoest en de stem achter de sluier</i>	69
<i>De troon die mensen tot heiligen maakte</i>	76
<i>De troon van de halve regeringen</i>	83
<i>De taal van lotussen en bloed</i>	91
<i>De prins die de gier voedde.....</i>	100
<i>De aap die een berg droeg</i>	111

De gevallen bloesem en de serene leerling

De bleke maan was juist boven de horizon geklommen. In het bruisende Mathura, waar kooplieden en handwerkslieden de hele dag zwoegden, heerste nu diepe stilte. Alleen het zachte ruisen van het riet langs de donkere wateren van de Yamuna en het klagende lied van een nachtegaal in een tamarindenboom verstoorden de nacht.

Op een hoog terras dat uitkeek over de rivier leunde een vrouw tegen de balustrade, ingespannen luisterend, met een onrustig hart. Zelfs onder de dunne witte mousseline uit Kosala bewoog haar lichaam met de sierlijke houding van de stenen godinnen die de tempels bewaakten. Haar ogen brandden feller dan elke vlam die aan Kali zelf gewijd was.

Dit was Vasavadatta, de meest befaamde courtesane van heel Mathura.

Een huivering voer door haar heen toen zachte voetstappen klonken op de buitenste trap, waarvan de onderste treden in de stroom reikten. Het kleine poortje naar het terras gleed zonder kraken open. Kwam eindelijk een minnaar? Nee -- alleen haar ademloze dienstmeid Soudjata, die zich uit de straten beneden haastte.

Vasavadatta snelde haar tegemoet. 'Je bent laat! Ik ga hier dood van ongeduld. Heb je hem gevonden, die jonge parfumverkoper? Heb je hem verteld dat de trotsste vrouw van Mathura wegwijnt van liefde voor hem? Komt hij?'

Soudjata's gezicht betrok. 'Ik heb gesproken tot mijn keel er pijn van deed, vrouwe. Hij luisterde rustig, zonder woede, zonder vreugde, en antwoordde slechts dit: "Zeg tegen Vasavadatta dat de tijd nog niet rijp is om mij te zien."' "

De courtesane hield haar adem in. Een weigering -- maar geen absolute. Ergens in die stille woorden hoorde ze het flauwste spoor van een deur die op een kier stond.

De dagen werden weken. Vasavadatta's verlangen groeide koortsachtig. Ze overspoelde de stad met geruchten over haar obsessie, gaf fortuinen uit aan zijden stoffen en juwelen uit alle hoeken van het land, verscheen elke avond op haar balkon als een levend afgodsbeeld gehuld in goud en maanlicht -- toch sloeg de jonge man nooit zijn ogen op wanneer hij onder haar voorbijliep.

Wat Soudjata in het begin niet had durven zeggen, biechtte ze ten slotte op: de man naar wie haar hart uitging was geen gewone koopman. Hij heette Upagupta, een toegewijde leerling van de Boeddha, die armoede en volmaakte kuisheid had gezworen. Verlangen, zo geloofde hij, was de keten die de ziel aan eindeloze wedergeboorten bond. Hoe onmogelijk de verovering leek, des te feller brandde Vasavadatta's vuur. 'Als hij geloften heeft afgelegd,' lachte ze, 'dan zal ik de storm zijn die ze breekt.'

Het lot echter slaat donkere wegen in.

Om de schijn op te houden -- en haar weelderige huishouden te voeden -- ontving ze nog altijd een rijke minnaar, de verwende zoon van een gildehoofd. Hij overlaadde haar met geschenken terwijl de werkplaatsen van zijn vader zwoegden om de familie-kas weer te vullen. Toen kwam er op een dag een paardenhandelaar uit het noorden met vijfhonderd prachtige paarden en zakken vol goud. Hij eiste Vasavadatta openlijk als zijn uitsluitende minnares en bood een fortuin dat de zon kon verblinden.

De huidige minnaar stond in de weg.

Of Vasavadatta zelf het mes hanteerde of slechts haar ogen sloot terwijl een ander het deed, zal nooit met zekerheid worden geweten. Die nacht verdween de jonge man. Zijn lichaam werd dagen later onder een hoop afval teruggevonden, en de verontwaardiging van de stad liet zich niet afkopen. De paardenhandelaar galoppeerde voor zonsopgang naar het noorden. Alleen Vasavadatta betaalde de prijs. De gerechtigheid van de koning was snel en verschrikkelijk: handen, voeten, oren en neus werden afgehakt, waarna de gebroken vrouw tussen de graven buiten de stadsmuren werd geworpen om te sterven.

Waar ooit dichters haar lof zongen en prinses voor haar deur knielden, keerde nu zelfs de wind zich af. Alleen de trouwe Soudjata bleef, en joeg de aasvogels weg van de met bloed doordrenkte grond.

Op een brandend hete namiddag, toen de lucht zelf de aarde leek te verzengen, liepen twee gestalten door de verlaten begraafplaats. Een witte zijden parasol beschaduwde de eerste; de tweede liep snel, barrevoets, zijn gele gewaad het enige koele onder de zon.

Soudjata hapte naar adem. 'Vrouwe... hij is het. Upagupta.' Door pijn en koorts heen hoorde Vasavadatta het. Met het laatste restje ijdelheid dat haar nog restte hees ze zich overeind en fluisterde haar dienstmeid toe de afgehakte ledematen met een lap stof te bedekken. Ze wilde niet dat hij de volle gruwel zag.

Hij bleef voor haar staan. In zijn blik lag geen afkeer en geen triomf -- alleen oneindig mededogen en droefheid.

'Toen uw lichaam nog getooid was als dat van een godin,' zei hij zacht, 'toen elke welving genot en trots uitnodigde, bleef ik weg. Verlangen in zijn fraaiste gewaad blijft verlangen, en verlangen is lijden. Maar nu, zuster, zijn de juwelen verdwenen, de trots gebroken, het masker van schoonheid afgerukt. Nu, eindelijk, mag ik komen -- niet om te nemen, maar om te geven.'

Hij knielde in het stof en legde zijn hand op haar brandende voorhoofd.

'U dacht dat u mij liefhad,' vervolgde hij. 'Toch hebt u slechts de droom bemind dat men u begeerde. Zie nu wat begeren brengt: pijn, bloed, leegte. Alles wat mooi is, rot.'

Alles wat men begeert, gaat voorbij. Alleen mededogen blijft.' Tranen -- of het bloed of verdriet was, wist niemand -- gleden over wat er van haar gezicht over was. Toch rees er onder de foltering een vreemde rust op, als maanlicht op donker water.

'Ik heb te lang gewacht,' fluisterde ze, haar stem nog slechts een draad. 'Ik heb gewacht tot er niets meer over was om u aan te bieden... en nu komt u.'

'Ik kom,' antwoordde hij, 'omdat u nu niets meer te verliezen hebt -- en daarom alles te winnen.'

Terwijl de zon in de avond bloedde, bleef de leerling naast de stervende vrouw zitten en sprak zacht over bevrijding, over het wiel dat niet langer draait, over een stilte wijder dan enig genot dat zij ooit had verkocht of gekocht. Toen het einde kwam, bewogen Vasavadatta's verminkte lippen nog één keer. Niemand hoorde de woorden, maar wie het verhaal later vertelde, zwoer dat haar gezicht oplichtte met een schoonheid die geen mes kon raken. Upagupta sloot haar ogen met dezelfde hand die ooit haar omhelzing had geweigerd. Daarna stond hij op en liep terug naar de stad, de witte parasol boven hem deinend als een stille vlam.

In de lange schemering van het oude India, zo zegt men, vindt een gevallen bloesem soms toch nog de weg naar het hart van de lotus.

De gemaskerde zwerver

